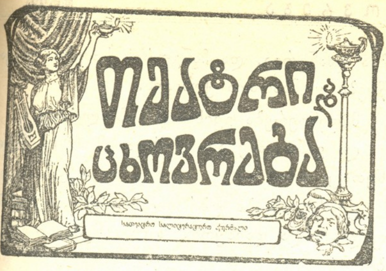

№ 23

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ.; ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება ქართ. დრ. საზ. კანტორაში და „სორაპან“-ს სტამბაში. მისამართი: **Тифлисъ, Грузинскій Театръ, ред. „Театри да Цховреба“ Іос. Имедашвили**

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება. —ხელთნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება. —რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება ქართ. თეატრის კანტორაში—დილით 9—2 ს., საღამოთი 6—8 ს., ტელეფონი რედაქციისა № 7-95, სტამბისა — 15-41.

№ 23 კვირა 10 აგვისტო 1914 წ.

10 აგვისტო

სეზონის მოლოდინში. ყოველ ჩვენგანს სიკვდილი ყურს უკან უდგასო, ამბობს ანდაზა,—მაგრამ სასიცოცხლო მოქმედებასა და ხვალის იმედზე ხელს არ ვიღებთ. იმას რომ უყუროთ, ხვალ რა იქნებაო, ცხოვრებას ჩამოვრჩებით და ერთს ადგილზე გავიყინებით: და, **ხვალე** რაც უნდა მოგველ-დეს, **დღეს** მაინც ის გავაკეთოთ რაც სახვალიოდ საჭიროდ მიგვაჩნია.

დღეს არა, ხვალ ზამთრის სეზონის ფარდა აიხდება. თბილისს, ქუთაისს, ბაქოსა და ჭიათურაში უკვე დასებია შემდგარი და, ცხადია, ავად თუ კარგად, წარმოდგენები გაიმართება, მაგრამ არის ერთი გარემოება, რომელზედაც მუდამ ბევრს ვლაპარაკობთ, საქმით კი ხელს არ ვანძრევთ.

მოგეხსენებათ, თეატრის სული და გული, სეზონის გვირგვინი, რეპერტუარია — დრო-ჟამის შესაფერი პიესები, იდეიური და მაღალ მხატვრულ-ხელოვნური,—აი რას უნდა მიექცეს ახლავე ყურადღება, რომ შუა სეზონში არ მოგვიხდეს წარმოსადგენ პიესის ძებნა და პიესის უქონლობის გამო ისევ გაქელილი პიესით გამასპინძლება

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, ერთი მუდმივი და მთავარი ნაკლი ჩვენებურ ზოგიერთ პიესისა: ენის უსუფთაობა ამ საგნის შესახებ სრულიად საქართველოს სცენის მოღვაწეთა პირველ ყრილობაზედაც იყო ლაპარაკი, და სიტყვა იგი რომ არ დარჩეს ხმად მღაღადებლისად უდაბნოსა შინა, ამ თავითვე უნდა განხილულ იქმნეს წარმოსადგენად არჩეული პიესები და შესწორდეს საგანგებოდ მოწვეულ ენის. მცოდნეთაგან. პიესის შინაგანი, სულიერი სისაღე, გარეგანი სისრულე და წარმოდგენის მხატვრულად მოწყობა,—აი რაზე გვმართებს დღეს სახვალიოდ ზრუნვა...

ჩვენი გზა

ძნელია დღეს ხელოვნების საკითხებზე ლაპარაკი.

ზარბაზნის გრიალი მუდამ დააყრუებს ქნარის წკრიალსა.

ყუმბარა და ნაღმი ყოველთვის დაანგრევს იმას, რაც კაცის ნაზ ფიქრსა და კეთილშობილურ სულთა სწრაფვას შეუქმნია.

მაგრამ, მაინც ვერ მოჰკლავს იმ ჰაეროვან აპოლონს, სილამაზისა და ხელოვნების ღმერთს, რომელიც ესეთ „ღრევის ჟამს“ ადამიანთა წმინდა გრძნობის მაღალ ულუმბოზე იმყოფება და ნაღვლიანი და ცრემლმორეული დასცქერის ჩვენს გამხეცებას.

ვერავითარი ძლევა-მოსილი მხედრობა ვერ დაუმსხვრევს იმას ჩანგსა, რომელიც ამ ჟამად ლოცვისებურ ლმობიერსა და ამამაღლებელს ჰანგს გამოსცემს, რომ კაცთა ნათესავი კვლავ გახდეს ღირსი ადამიანის მაღალი სახელის ტარებისა.

და ესეც იქმნება:

კვლავ მოიქცევა ადამის მოდგმა, შეწყდება ხმლის ჩხარა-ჩხური, ზარბაზნებიც დადუმდებიან.

კვლავ ქნარის საგალობლები თამამად და დაუბრკოლებლივ აერთოლდება მთელ დედამიწის ზურგზე, ჩასწვდება ყველას გულს და ჩვენს მშვენიერ კუთხესაც ასწავლის, რომ სისხლის ღვრაში არ არის ბედნიერება;

რომ მხოლოდ ბუნების ძალთა-ძალი და ადამიანის შრომაა ამამაღლებელი;

რომ ესეთი მშვენება და სილამაზეა ჩვენი „მაცხოვარი“.

მანამდის კი ხელოვნება თითქო ფერ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მკრთალია, ეტყობა, რომ კაცობრიობა ჯერ კიდევ მის გარე დგას. და თუ მის ტაძარში ყოფილა ოდესმე, უფრო „მოსაჩვენებლად“. მას ჯერ კიდევ ვერ შეუყვარებია იგი სრულის სიყვარულით, ვერ განუსპეტაკებია იმდენად სული.

ხედავთ მთელი ტყეა ევროპის ჯართა ხიშტებისა, უზარ-მაზარი თუჯისა და ფოლადის საოცარი, გამანადგურებელი იარაღები საზარო მუსიკასა ქმნიან ეხლა მართლაც „ევროპიულ კონცერტისას“.

მოსალოდნელია უარესი.

ჯერ მხოლოდ დასაწყისია .. საშინელი ამბებისა...

მაშასადამე ერთის მხრით თითქო სასაცილოა დღეს ხელოვნების ხსენება, მაგრამ მაინც მოვალს ჟამი, როდესაც „უბრალო კალმის წვერი“ ააშენებს იმას, რაც ზარბაზნებმა დაანგრია, და ჩანგურის სიმები დაგვავიწყებს ყუმბარათა ქუხილს.

მშვენიერება გვიხსნის საბოლოოდ.

და განა ასე არ მოხდა ამ 1914 წლის წინეთაც.

ქრისტიანობა უბრალო ჯვარით ხელში მოვიდა... და დაიპყრო ზარბაზნებიანი ქვეყნები.

და განა თვით ქრისტე მშვენიერება არ იყო?!.

მაშ თუ ბრძოლაა, ვიბრძოლოთ ამ მშვენიერების მოსაახლოვებლად და ამ სხვაგვარ ომის ყიჟინაში ნუ მოვშლით ხელოვნებაზე ფიქრსა და საუბარს.

დეე ჩვენმა ქნარმა... იკვნესოს.

განთიადისას

(მინიატიურა)

ღამით ვიდოდით უძნელეს გზაზე ალთქმის ქვეყნისკენ. შეუპოვრად გადავლახეთ გულ-ზვავი მდინარენი, ხრიოკი ხევნი, გარდუვალი მთანი...

თუმცა დიდი ხანი იყო გზად ვიდექით, შეუსვენებლივ მივისწრაფოდით და ბევრი ტანჯვა-ვაება გამოვიარეთ, მაინც არა ვდრკებოდით.

ცა მრისხანებდა, სჭექდა და ჰქუხდა, ირგვლივ მიდამოს თავ-ზარს ატეხდა; შავად დაბურულ ცისა ეთერში ცეცხლის ენები იკლაკნებოდნენ, მზე-ბნელი ქვეყნის ნათალხ ველმინდვრებს გულის გამგმირად ექსოვებოდნენ.

ქარი ქშუოდა, რისხვით ღმუოდა. ჰხევდა და შორს სტყორცნიდა ქულას უკუნეთისას. ელავდა სამყარო, ღელავდა ზღვა და აზვირთებულ ტალღებს ესროდა მზღუდავ კლდეს, აცლიდა ნაპრალებს, ჰლამობდა გადალახვასა გზა-კვალ აბნეულნი ელვის შუქზე სწორ ბილიკებს ვეძებდით.

ვერ შევძლეთ დაკეცვა უსაზღვროობის. ერთი უდიდესი მთა-ღა გვქონდა გადასავლელი და... სამშვიდობოს შევაფარებდით თავს.

ჟამსა განთიადისას, ოდესაც ავრორამ — წინამორბედმა სინათლისამ — თავისი ვარდისფერი თითებით აჰხადა ბედ-კრულ ქვეყანას შავი ზეწარი, მხოლოდ მაშინ შესწყდა მრისხანება ბუნების ძალთა და მინელდა ჩვენზე ნასროლი გამნადგურებელი წვიმა.

უკვე გადავვლეთ ნახევარი მთა და ვუახლოვდებოდით მწვერვალს. მსოფლიოს დედა — მზე აღმობრწყინდა აღმოსავლეთში და მაშვრალ მოგზაურთ თუმცა სასიხარულოდ შემოგვცინა, მაგრამ იმ სიხარულში ქმუნვარება იხატებოდა, რომელიც იყო ნაგოდები იერემიასებრ მოგზაურთ ზედა, — რადგანაც წინადვე ჰგრძნობდა რაც მოგველოდა ვიდრე მივაღწევდით სამიჯნო ყორღანს. ჩვენ ყურთ არ ვიღეთ მისი მწუხარება და ვაშას ძახილით ხოტბა ვუგალობეთ მფარველ მხარეს, რომელიც უკვე მოსჩანდა შორს.

ნაადრევი გამოდგა ჩვენი სალამი, ურთიერთისადმი მიძღვნილი:

ლეგა ღრუბლები წამოეპარნენ სხივ-მფენ ტურფას და თალხი მერდინი გადააფარეს...

სიბნელე მარად!

შავმა ყორანმა გადაგვიარა თავს საზარ კივილით.

ეს მოხდა განთიადისას...

ს. ერთაწმინდელი

ქ. ბაიაზეთი (ოსმალეთი)

რას უქადის ხელოვნებას მომავალი

(იხ. „თ. და ც.“ № 22)

ტენის აზრით, ზოგიერთი ხელოვნება უკვე დღეს სდგას გადაგვარების გზაზე, რადგან მომავალი იმდენს არ იძლევა, რომ მისი განვითარებისათვის საჭირო პირობები შემდეგშიაც იქმნებიანო. ამ მხრივ განსაკუთრებით ქანდაკების ბედს სწყვეტენ წინასწარ. რენანი ამბობს: „სამეფო ქანდაკებისა დასრულდა იმ დღეს, როდესაც ადამიანთ თავი დაანებეს შიშვლად სიარულს, ეპოპეა მოისპოსა პიროვნულ გმირობასთან ერთად; არტილერიის არსებობის დროს შეუძლებელია იარსებოს ეპოპეიამო... ამგვარად თითოეული ხელოვნება, გარდა მუსიკისა, წარსულ დროის განსაზღვრულ ეპოქასთანაა დაკავშირებული; თვით მუსიკაც კი, რომელიც მე-19-ე საუკუნის ხელოვნებად შეგვიძლია ავღიაროთ, ერთ მშვენიერ დღეს იმღერებს უკანასკნელ საგალობელს და მოისპობაო“. ასეთი აზრის საწინააღმდეგოდ პირველად ყოვლისა შეგვიძლია ვსთქვათ, რომ რომელიმე ხელოვნების ამა თუ იმ გვარის მოსპობა, სრულიადაც არ ნიშნავს საერთოდ ამ ხელოვნების მოსპობას; მაგალითად, მოისპო ეპოპეია, სამაგიეროდ წარმოიშვა რომანი და სხვა.

გარდა ამისა განსაკუთრებით შემცდარნი არიან თავის მსჯელობაში ისინი, ვისაც მეცნიერების ძლევამოსილი მსვლელობა მიაჩნიათ ხელოვნების შემაფერხებლად. მართალია დღეს ვერვინ შექმნის მილოსის ვენერას, ვერც პრაქსიტელის ჰერმესს, რადგან მათში გადმოცემულია ხასიათის ის წინასწარობა და ოლიმპიური მყუდროება, რომელიც დამახასიათებელი იყო ძველი დროისა, ხოლო ჩვენი მშფოთვარე დროისათვის კი თითქმის სრულიად უცნობი, მაგრამ ჩვენი საუკუნის მძიმე ფიქრები და მწვავე ეჭვები კიდევ პოულობენ თვის გამოხატულებას მარმარილოს ცივ ნაკვთებზე. საკმარისია ამ მხრივ მოვიგონოთ თანამედროვე განთქმულ მოქანდაკეთა მონიე და როდენის შემოქმედება. ამასთანავე არც პრაქსიტელს შეეძლო, შეექმნა მიქელ ანჯელოს „ღამე“, ან „ავრორა“. და უდიდესნი მხატვარნი, როგორნიც ოდესმე სცოდნია კაცობრიობას, ლეონარდო და-ვინჩი და მიქელ ანჯელო თავისი დროის თვალსაჩინო მეცნიერნი იყვნენ; მიქელ ანჯელო მგოსანი იყო, რომელიც ცივსა და უგრძნობ ქვაზე კვეთავდა თავის დროის სულისკვეთებას.

რაც შეეხება მხატვრობას, იგი განვითარების ძლიერ პროცესს განიცდის და არა გადაგვარებას. სინათლის სხვადასხვა ნაკვთები, ფერადების სხვადასხვა სხივოსნობა, საერთოდ იდუმალი ენა მხატვრის საღებავისა, მისი შემოქმედების უნაზესი ალღო უაღრეს განვითარების გზას ადგია. ხოლო მუსიკა, ეს ბარომეტრი ადამიანის სულის ვითარებისა, უნაზეს ხმებში გამომთქმელი ადამიანის სულის, როგორც ზეადტყინების, ისე სასოწარკვეთისა, ყოველთვის შეესაბამება განსაზღვრულ დროის ადამიანის გონებრივ და ზნეობრივ მდგომარეობას: შოპენმა, შუმანმა და ბერლიოზმა თვის მუსიკალურ ქმნილებებში ძვირფასად გამოსთქვეს თანამედროვე ადამიანთა გრძნობა-მისწრაფებანი. სპენსერის აზრით, მუსიკა განვითარებაა მახვილისა, რომელსაც იწვევს ხმა ვნების ზედ-გავლენით. და მუსიკალური მელოდია, თანახმად ადამიანის მახვილთა ცვლილებისა, სხვადასხვა ელფერს მიიღებს იმის და მიხედვით, თუ რა გრძნობა ბატონობს ჩვენს გულში. შემცდარია არსებითად ის აზრი, ვითომც შესაძლებელი იყოს მუსიკალურ ტონთა კომბინაციის ამოლევა, ვინაიდან რითმისა და მოძრაობის მეოხებით მელოდიამ უსაზღვრობამდის შეიძლება განიცადოს ცვლილება. დაუშრეტელი წყაროა აგრეთვე მუსიკისათვის ჰარმონია. რასაკვირველია მუსიკაში სპეციალისტი არ გახლავარ, მაგრამ ვაქცევ რა უმთავრეს ყურადღებას მის ისტორიულ განვითარებას, თამამად შემიძლია ვსთქვა, რომ მუსიკაც ევოლუციის ხანას განიცდის და არა გადაგვარებისას.

შტრაუსის აზრით, პოეზია მუსიკასთან ერთად მომავალი დროის სარწმუნოებად შეიქმნება; რენანს კი ყოველივე რწმენა დაკარგვია პოეზიის ხანგრძლივობისა: მოისპო ბერძენთა პოეზიაო, ამბობს იგი, მოისპო ეპოპეია და ტრაგედია, მეცნიერებამ წამლისა, ზარბაზნებისა და თოფების მოგონებით მოგვტაცა მომავალი ჰომიროსები და ვირგილიებიო.

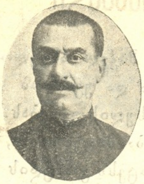

გიგო გელიკურაშვილი

დამსახურებული სცენის მოყვარე, 30 წელიწადზე მეტია რაც ქართულ სახალხო სასოფლო და სცენებზე მუშაკობს. 1903 წ. გადაუხადეს 20 წლის სასცენო მოღვაწეობის იუბილე.

მაგრამ ნუ თუ დღეს აღარა ჰყავს კაცობრიობას უდიდესნი მწერალნი და პოეტნი?! მართალია, ეპოპეა ლირიკულ პოეზიით შეიცვალა, მაგრამ განა ეს პოეზიის მოსპობას მოასწავებს? პირიქით პოეზია უკვდავია და უკვდავია, ვით თვით კაცობრიობა. რასაკვირველია, არის შემთხვევები, როდესაც ისპობა ტრადიცია, სწყდება ცოცხალი ძაფები განვითარებისა, მაგრამ პოეზიის უკვდავი შემოქმედებანი, თითქმის მოსპობის შემდეგაც, სცოცხლობენ მათ სულში, ვისაც უადრესი სიამოვნება განაცდევინეს და სცოცხლობენ მარადის იმ ძლიერ გავლენაში, რომელნიც იქონიეს კერძოდ ხელოვნებასა და საერთოდ კაცობრიობის სულიერ ცხოვრების განვითარებაზე. შეიძლება მოისპოს დედამიწის პირისაგან მთელი ერი, დროთაბრუნვის ტრიალს ჩაბარდეს მისი ლამაზი ისტორია, შესწყდეს მეტყველება წარმტაც და უმშვენიერეს ენაზე მოდგმიდან მოდგმად გადმოცემულ ლექსთა თხრობის, წარიშალოს თვით ეს ენაც, მტარვალურმა და უხეშმა ძალამ ჩაჰკლას სათავეში ერის სულიერი შემოქმედება, მაგრამ სანამ იარსებებს კაცობრიობა, უკვდავი იქნება სულის ის ესთეტიური მოძრაობა, რომლის პირველი აღმოძრავებელი ხალხის, თუ კერძოდ პოეტის შემოქმედების ძვირფასი ქმნილება იყო. და ამ უზენაეს და უწმინდეს მოთხოვნილებას ვერვინ ჩაჰკლავს ადამიანში.

ხელოვნების დაქვეითების მიზეზად ზოგიერთნი მწერალნი ხალხს, დემოკრატიას სთვლიან. ამაზე შემდეგ წერილში.

ალ. წერეთელი

ნ ა ნ ა

(ეტიუდი)

ღამის ჩალურჯებული ცა დიდი ხანია დაეშვა თავის ვარსკვლოვან კალთებით ზღვის ქაფით მოკაზმულს გულ-მკერდზე. დღიური ჟრიამული, რომელიც გაისმოდა შორს მის ქვიშიან ნაპირებზე, შეიცვალა იდუმალ, ჟრუანტელის მომგვარ, სიჩუმედ. ახლა მხოლოდ ზღვა-ღა ხმაურობს: იგი მელოდიურად გმინავს და ნაზად ეალერსება თავის მძლავრ ტალღებით ნაპირებს, თითქოს ნანას ეუბნებაო ძილისთვის გამზადებულს მეზობელ დედა-მიწას...

მაგრამ, იქნება, ვერაგული იყოს ზღვის ნანა?!.

ძილისთვის გამზადებულა წიწვიანი ტყეც; მის ეკლიან ტოტებ შუამიმალულან ფრინველნი და ძილში აძლევენ მოსვენებას მოქანცულს ფრთებს. მხოლოდ პაწია ნაკადულია ფხიზლად: წკრიალით მოჩუხჩუხებს იგი და უამბობს მიყუჩებულ ტყეს გრძელს ზღაპარს; ამას ბანს ეუბნება ღამის მეხრე ბუ, რომლის უგემური სტვენა დედინაცვლის უფერულს ნანასავით გაისმის ტყეში...

რას დასჩხავის წყეული?! სიკვდილს ხომ არ უქადის ტყეს მისი ნანა?!.

ძილისთვის ემზადება გლეხის ოჯახიც ბნელს მიწურში. ეს არის ეხლა წაიბუტბუტა კაცმაც, ქალმაც ერთად-ერთი ადვილად გასაგონი ლოცვა: „ღმერთო, შენ იყავი ქრისტიანის მფარველი“ და მიაბარა თავი ხმელ ლოგინსა... ჩაიძინა ყველამ, აკვნის ბავშვის გარდა, რომელიც საზარლად იჭაჭება. აკვნის ღვინჭილა ზომიერად ჩხარუნებს, დედა კი აჩუმებს მტირალს და უმღერს მას ნანას...

რად ესაჭიროება გლეხის შვილს ნანა! დაე იტიროს! ეხლავე გამოიტიროს მომავალი ტანჯვა; ვაჟკაცისათვის ხომ უხერხულია ტირილი!..

დავ. კილოსანიძე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გ. ქუჩიშვილი

I წიგნი—პოეზია; II წიგნი—პროზა. თბ. 1914 წ. გამოცემა ი. ჩიტოშვილისა. 351 გ. ფ. ორივე წიგნისა 60 კ.

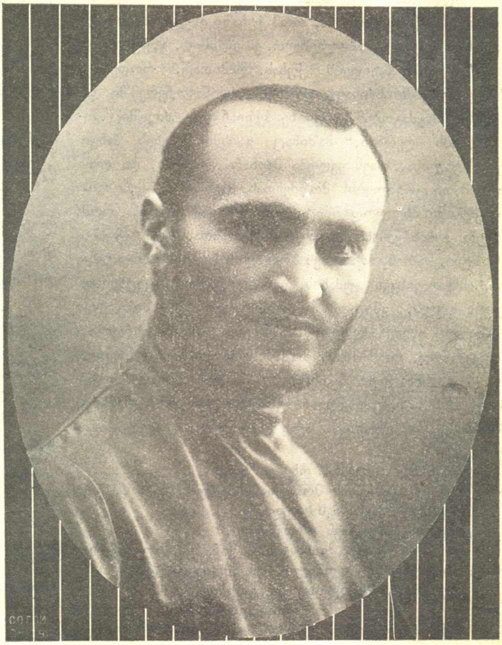

1905 წლის განმათავისუფლებელმა მოძრაობამ შეატორტმანა ჩვენი ცხოვრება, და სცენაზე გამოიყვანა მშრომელი მასსა, მთელი თავისი ფიქრ-ზრახვით, სულის-კვეთებით. მძლედ წამონაქროლმა სოციალ-პოლიტიკურმა ქარიშხალმა ააფორიაქა ცხოვრება და მძინარენი გამოაღვიძა. საყვირის და დაფის მკვეთრმა ხმამ გაიარა ქუჩები, შეიჭრა ბნელ სარდაფებში, გაჰყავა სოფლისკენ ქარშხალის მშფოთარ ტალღებს, და ამ შრომელთ ლეგიონის მიყუჩებული ცხოვრება ძირიანად შეარხია. ადუღდა ცხოვრება. წამოიჭრნენ ცეცხლებრივ მგზნებარე საკითხები, საკითხები სიკვდილ-სიცოცხლისანი, მედიდურნი, და ერთი შეხედვით თითქო თავხედნიც. გაწყდა სალტე, მათი ცხოვრების მბორკავი, და დაგუბებულ ენერგიას მიეცა გზა. მოდის ეს ახალი ხალხი, და ამსხვრევს ძველ კერპებს: „მზე, მზე მომეცითო“—იძახის იგი და მოაქვს ახალი ცხოვრება, ახალი სიტყვა. მძლედ გაისმის ხმა დემოკრატიის მომავლის წინასწარ-მეტყველის **უოლტ უიტმანისა**: „ჩემსკენ ისწრაფე ჰოი, დემოკრატიაო!“ და ჰპირდება ახალ ცხოვრებას, უხატავს წარმტაც სურათს. იმედი აქვს ხალხის აქამდინ დაგუბებულ ენერგიისა. დღეს კი ეს პოტენციალი უკვე გადადის მმოძრავ მდგომარეობაში, და მიდის წინ რისხვით მოსილი. გუშინდელი „ნაძირალი“, დღეს ცხოვრების ზედაპირზე ამოცურებულა, და პირველობის შტოს მოითხოვს. იჭრება ყველგან და იმზადებს ტრიბუნას.

ხელოვნების სამეუფოშიაც შეიჭრა მძლე ძახილი დაბეჩავებულისა, და ამ უკანასკნელმა იქაც მოიპოვა ადგილი. ი. ევდოშვილი, ეს მამამთავარი დემოკრატიული პოეზიისა, ია ეკალაძე, ვ. რუხაძე, ბ. ახოსპირელი კ. მაყაშვილი და სხ... შეიქნენ მათი აზრის გამომხატველნი, და შეჰქმნეს პოეზია დაბეჩავებულთა, პოეზია ჩაგრულთა. ეს საზოგადოდ. ხოლო ქუჩამ, თავის ზედ-მეტი უმწეობით დაუდეგარმა ქუჩამ, მაინც საკუთარი სიტყვის თქმა მოისურვა, სხვებზე მეტად დაიარავებულმა გულმა დაიკვნესა, და თავისივე შვილის პირით აკვნესდა, ამეტყველდა. ქუჩამ შობა შვილი, რომელსაც დღეს ქუჩი'ჰვილი ეწოდება. ქუჩამ ხმა ამოიღო, ქუჩა ამეტყველდა, და ეს—ქუჩიშვილის პოეზია-პროზაში გამოითქვა. ქუჩა ჰკვნესის, და ამა კვნესას გ. ქუჩიშვილი გვაგებინებს; ქუჩა სტირის და ცრემლი გ. ქუჩიშვილის თვალებში ელვარებს; ქუჩა მღერის, და ეს ჰანგი გ. ქუჩიშვილის პოეზიაში ინასკვება. ყველგან და

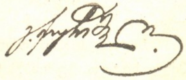

ყოველთვის ქუჩიშვილი ქუჩასთან განუყრელია. იგი მას უტრიალებს, მას ეტრფის, მას ეალერსება. მის ყოველ კუნჭულში იხედება იგი, ჰა, არავინ დამრჩეს დაუტირალიო, და ესე ჰქმნის ქუჩის პოეზიას. „ბრმა მემუსიკე“, „საცოდავი,“ „მეეტლეთა ცხოვრება“, „გადასახლებულის დღიური“, „მეძავი“, „მათხოვარი“, „ქუჩის მომღერალი“, „ქუჩის ბავშვი“, „ქუჩის ნანინა“: „ქუჩის მელოდია“,—აი სათაურები მისი ლექსებისა, თემები მისი შემოქმედებისა. და მათ გარეშე გ. ქუჩიშვილის წარმოდგენა შეუძლებელია. უქუჩოდ ქუჩიშვილის პოეზია მოისპობა. აქ მას იგივე სიტყვები შეუძლიან გაიმეოროს, რომელსაც დიკკენსი სწერდა თავის მეგობარს —ფოსტერს: ...„არ შემიძლიან გადმოქცეთ, თუ როგორ არიან საჭირონი ჩემთვის ქუჩა და ხალხი. მე მგონია, რომ ისინი ჰკვებავენ ჩემს ტვინს, რომლის დაუკმაყოფილებლობაც ჩემთვის აუტანელი შეიქმნებოდა...

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წერა ამ ჯადოსნურ ფარნის უსაშუალებოდ, მტანჯველი და აუტანელიაო."

დიაღ, ქუჩიშვილი მხოლოდ ქუჩაში უნდა იყოს, რომ ქუჩის შვილებს ადევნოს თვალ-ყური, ქუჩაში მივიდეს სახელოსნოსთან და ყური უგდოს სევდიან ღიღინს ან მწარე ქვითინს, რომ ქუჩაში იმედიანი სიტყვა გააგონოს ჯავრისგანმოღლილთ. ეს დღისით. გ. ქუჩიშვილი არც ღამე სტოვებს ქუჩას. ღამითაც, როდესაც „ბნელ ქუჩებში სძინავთ გლახებს, სძინავთ ჩვრებში და ყინვებში ძაგძაგობენ, ქვებზე ჰყრიან და ძილშიც კი ცრემლებს ღვრიან," მაშინაც გაისმის ქუჩის ჰანგი ქუჩისშვილისა, თავს ევლება მძინარ გლახებს, და ლამობს მათი ცრემლების მოწმენდას, მაგრამ გ. ქუჩიშვილი ქუჩაში მხოლოდ იმიტომ კი არ გამოსულა, რომ მარტო ქუჩის კვნესა გაგვაგებინოს. არა. იგი, ქუჩის ტრიბუნიც არის, ჰფანტავს ბრძოლის ჰანგებს, პროტესტანტებს თავისკენ უძახის, და ბრძოლის ცეცხლით უვსებს გულს. ამიტომაც არის მისი მუშა, მისი ქუჩის-შვილი ისეთი ძლიერი, ამაყი და ქედ-მოუხრელი. არ გეგონოთ, რომ მისმა მუშამ შებრალება გთხოვოთ. არა.—„გავსწორდეთ ბედოვო,"—აი რას უკივის იგი, ცხოვრების სათავეში მდგარ უსამართლო, ბრმა **ფორტუნას**... და იმედიცა აქვს საკუთარი ძალის. იგი მღერის:

„ჩვენ არ გვიყვარს ოხვრა, კვნესა,
ჩვენ არ გვიყვარს მოთქმა, ცრემლი,
იმედებით ჰფეთქავს გული,
იმედებსვე სჭედავს გრდემლიო."

და ამის შემდეგ გასაკვირია განა ის სალი ინდივიდუალისტური ხმა, რომელიც მას ამოსკდება?:

„ნუ, ნუ მიბრალებთ, ნუ გგონივართ
მონა-მორჩილი,
მონა საბრალო, ცრემლის მღვრელი.
სუსტი, ულონო!
მე მუშა მქვიან, მუშა ურჩი, ზიზღით აღვსილი,
და მსურს სიტყვა ვსთქვა, გესმით?
სიტყვა საგასაგონოვო".

ხომ გაიგეთ მძლე სიტყვა მუშისა? ხომ ხედავთ მედიდურ მსვლელობას შრომის შვილთა ლეგიონისას? გესმით, თხოულობენ ახალ ხეს სიკეთისა და ბოროტისას, მზეს ხალისიანს; სურთ ახალ ქურაზე დასწვან ძველი ცხოვრება, და დატოვონ მხოლოდ ღირებულება, რაც კი ამ ძველს გააჩნია, და ისიც ახალ ფორმაში ჩამოასხას. თხოულობენ „ღირებულებათა გადაფასებას," ახალ შემოქმედებას. მაშ მოუსმინეთ ქუჩიშვილს. იგი მოხდენილად და გულწრფელად გადმოგვცემთ ქუჩის სურვილს, ქუჩის გულის-ნადებს.

ორიოდე სიტყვა გამოცემის შესახებაც. ეტყობა გამომცემელს, ბ-ნ ი. ჩიტოშვილს, არაფერი დაუზოგავს, რომ ლამაზად გამოეცა: ორივე წიგნი დაბეჭდილია ფაქიზად, კარგს ქაღალდზე და, შედარებით, იაფად (60 კ.) ისყიდება. ესეც თავდებია იმისი, რომ ჩვენი ახალგაზდა მწერლის ნაწერები მალე გავრცელდება ხალხში, რის ღირსიც იგი არის.

ვახტანგ კოტეტიშვილი

ცოცხალი თევზი

მეგობარმა ცოცხალი თევზი იყიდა... მეთევზეს თევზი ბუნებით წყალში ჰყავდა, კასრში.

ჩავხედე კასრს: თევზი ლაღად დანავარდობდა, თითქო თავისუფალ მდინარეშია და საფრთხე არ მოელისო.

მეგობარმა მსახური მოიხმო, თუნუქის გაწამლულ კასრით წყალსადენის წყალი მოატანინა და ნაყიდი თევზი შიგ მოაქცია.

პირველხანად თევზებმა ახალ ბინაზე ლაღად გაინავარდეს, მაგრამ მალე ზევით-ზევით დაიწყეს სვლა. ცოტა ხნის შემდეგ ერთი მათგანი შეხტა და გარედ გადმოვარდა.

— სად მიჰხტი, შე ოხერო! —შეუტია მეგობარმა: წყალი ხომ შენი სიცოცხლეა და ხმელეთზე რა გინდა?

და უკანვე ჩაუქახა თევზი.

მაგრამ თევზი კვლავ ამოხტა და დანარჩენთაც მოუსვენრობა დაეტყოთ... მეგობარმა თუნუქის კასრს ზევიდა ფიცარი გადააფარა:

— აბა, ახლაც ამოხტიო...

თევზებმა უარესად დაიწყეს ზევით ხტომა. მეგობარმა ფიცარს გირი დაადო და მით დაიმშვიდა გული.

...მოხარშვის დროს ახადა კასრს და გაოცდა: თევზებს გული შეეპრუნებიათ, პირი დაეღოთ, მოკვლანჭილიყვენ და მოტივტივებულიყვნენ: აღარც ერთს სიცოცხლის ნიშანწყალი არ ეტყობოდა ..

— სულ დახოცილან! —ელდა-ნაკრავმა წამოიძახა მეგობარმა: რა მიზეზია?!

— მდინარეს შეჩვეულმა ვერ აიტანა ჰაერის დახშვა და მოწამლულ კასრში ნადგამ წყალით ცხოვრება; მოშხამულ სიცოცხლეს-კი სიკვდილი ამჯობინა! —მიუგო ცხოვრების მცოდნემ.

— ნეტავი შენ, მარად პირწყალ ჩამდგარო სულიერო, რომ მდუღვის გამოსაჩენად სიკვდილი მაინც შეგიძლიან, როდესაც თავისუფლებას გიხუთავენ!.. ჩვენ, ადამიანები, მაგასაც მოკლებული ვართ!.. წარმოსთქვა მეგობარმა.

იოსებ იმედაშვილი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მგოსნის სიყვარული

მგოსანმა თვისი ცხოვრების გარიჟრაჟისას თვალი მოჰკრა თუ არა **მას**, თავდავიწყებით შეიყვარა

შეიყვარა ისე, როგორც შეუძლიან შეყვარება მხოლოდ მგოსანს.

იგი აჩრდილსავით განუყრელად სდევდა **მას** თანა.

ია-სუმბულით უფენდა გზასა, ისე ფრთხილად კი, რომ არ შეემჩნია.

ყოველ ღამით, როდესაც **იგი** მიიძინებდა, მგოსანი ბულბულივით მისს სარკმელთან ჩასაფრდებოდა და უგალობდა წარმტაცს ლექსებს...

მას ჰსურდა მღვიძარესთვის გაემჟღავნებინა თვისა ხვაშიადი, მღვიძარესთვისაც ეგალობნა თვისი ჰიმნი, მაგრამ ვერ ახერხებდა.. იდუმალი რამ ძალა პირს უყინავდა წარმოსათქმელს სიტყვას.

რამდენი, რამდენი ია აყვავებულა მისი ცრემლებით, რაოდენ იადონს შეუსწავლია მისგან სიმღერების ახალ-ახალი მუხლები...

ის კი ვერ მიმხვდარიყო, ვერ შეემჩნია თვისი აშიკი...

მგოსანი აჩრდილსავით უჩუმრად და ეთერსავით უხილავად სდევდა თან და უგალობდა მაშინ, როდესაც მზიური სიზმარი დაუხუჭავდა მითიურად ლამაზს თვალებს...

ერთხელ, როდესაც მოიღალა სარკმელთან გალობით, იქვე ყვავილნარში გულ-აღმა მიწვა და თვალი შეავლო ალმასის ვარსკვლავებით მოჭედილს ცასა.

მისმა სახემ გაოცება გამოჰხატა... ცა ისე შორს არ მოსჩანდა, როგორც წინეთ, ვარსკვლავნი არაჩვეულებრივის შუქოსნობით სციმციმებდნენ...

შემოესმა ისეთი ნაზი გალობა, თითქოს სუმბულთა სიცილი აეწკრიალებინოთ ეოლის სათუთს ქნარზე..

იგი ათრთოლდა ნაკადის ჭავლში აალმასებულ მთვარის სხივივით, თვალნი კვლავ სარკმელს მიაპყრო და სასოებით წაიჩურჩულა:

— სულისდგმაო, სულისდგმაო, სულისდგმაო, მე მიყვარხარ შენ! . . . .
. . . . მე მიყვარხარ შენ!

. . . .

მას კვლავ ეძინა...

ეძინა ტკბილად...

ეძინა ისე, ვითარც სძინავთ მთების ფიქრებს სპეტაკს ნისლებზე...

პასუხი მხოლოდ შუქურამ ჩამოჰკისკისა:

—დიაღ, დიაღ, შენ გიყვარს შენი ზღაპარი
. . . .

დ. თურდოსპირელი

საგულისხმო საყვედური

რამდენადაც შესაძლებელია დავუჯეროთ ამ უკანასკნელ დროის ცნობებს, სერბიას საყვედური გამოუცხადებია თავის თანამოძმე და მონათესავე ბულგარიისათვის: თითქოს გიხარია ჩვენი დღევანდელი გასაჭირიო. ბულგარელებს თავის მხრით უპასუხნიათ: თქვენც აგრეთვე იქცეოდით, როდესაც გუშინ ჩვენ გვედგა გასაჭირიო. საყურადღებო საყვედური და პასუხია.

თითქმის მთელი ქვეყნიერება ჩაათრია ამ საბედისწერო ომიანობამ და ისტორიულმა ნემეზიდამ ორ მოწინააღმდეგე ბანაკად დაჰყო ჩვენში თანამედროვე კულტურული კაცობრიობა.

დიდი ხანია გერმანია ძალას იკრებდა და დაჟინებით ემზადებოდა ამ ისტორიულ დღისთვის, რომელმაც უნდა გადასწყვიტოს, ვის ეკუთნოდეს ჰეგემონია ევროპაში, კონტინენტზე. ამ უკანასკნელ დროს, ფაქტიურად თითქოს ეს ჰეგემონია გერმანიას ეკუთნოდა, რამდენადაც იგი დღითიდღე ერთად-ერთი მბრძანებელი ხდებოდა ევროპის ბაზარზე და ახლა მან თავი მომზადებულად იგრძნო ეს უპირატესობა ხმლით და თოფით განამტკიცოს.

გერმანიის გაერთიანება, გერმანიის მოდგმის ხალხის ერთად შეკავშირება ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნის მესამოცე წლებში აღიარეს აუცილებელ მიზნად გერმანელთა გამოცდილმა პირებმა და პატრიოტებმა.

მაგრამ მეორე მხრით, სლავიანთა მოდგმის ერთა სათაყვანებო საგანს შეადგენდა აგრეთვე დიდი ხნიდან ასეთივე გაერთიანება და ერთ ძლიერ ოჯახში შეკავშირება და ამ იდეის თავგამოდებული და გულწრფელი მოამაგე რუსეთი, რომელ-

ომია-

მათი იმპერატორებითი უმაღლესობა დიდი მთავარი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე, რუსეთის ჯარების უავგუსტოესი მთავარსარდალი.

საფრანგეთის ჯარების მთავარსარდალი **ჟოფრი.**

ინგლისის ფლოტის უფროსი **სერ კონ-ჯელიკო.**

მაც მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში იმდენად გაიმაგრა წელი, რომ მეზობლები აიძულა იგი ევროპის ერთ უძლიერეს სახელმწიფოდ ეცნოთ, იმ დვაწლისათვის, რომელიც მან დასთესა, როდესაც იგი შეება ნაპოლეონს და ევროპა დაიხსნა საფრანგეთის სახელმწიფოებრივი ნაციონალიზმისაგან, რომლის დამყარებასაც სცდილობდა კორსიკანელი გენიოსი ბედის მაძიებელი.

დიდი ბიზანტიის დამხობის შემდეგ ისტორიამ რუსეთს არგუნა „საქრისტიანო ქვეყნის ჭირისუფლება“ და რუსეთიც თავ-გამოდებით ასრულებდა, როგორც მთელი საქრისტიანოს, აგრეთვე თავის მონათესავე პატარა ერთა დამცველის როლს.

დღეს, როდესაც გაძლიერებული გერმანია მიისწრაფის პანგერმანიზმის იდეის განხორციელებისაკენ, შეუძლებელი იყო რუსეთსაც არ მოეგონებია პანსლავიზმის იდეა.

გამგე დღევანდელი საქვეყნო შეტაკებისა მაშასადამე ეს ორი ინტერესია, ეს ორი იდეაა და თუ სხვა სახელმწიფონიც ჩაებნენ ორ ბუმბერაზთა შეტაკებაში, მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს საჭიროა და სასარგებლოა კერძოდ ამ სახელმწიფოებისათვის. შარშან, როდესაც ბალკანეთის პატარა სახელმწიფონი ამხედრდნენ თავიანთ თავისუფლებისათვის ოსმალთა ბატონობისაგან, ისი'ი პირველ ხანებში ხმა-შეწყობილად მოქმედებდნენ, მაგრამ უთანხმოებამ მაშინ იჩინა თავი, როდესაც გამარჯვების შედეგი'ს განაწილებას შეუდგნენ. მაშინ ჩაისახა ის უკმაყოფილება, რომელიც ბულგარეთმა დღეს სერბიას დააყვედრა. თუმცა ბალკანეთის საქრისტიანო პატარა სახელმწიფონი ერთი მხრით ნათესაური გრძნობითაც მოქმედებდნენ, მაგრამ მეორე მხრით, არც ის ინდომეს, რომ ამ იდეას ერთიანად შესწიროდა მათი სახელმწიფოებრივი ინტერესები და მოისურვეს თავიანთი სახელმწიფოების საზღვრების გაფართოება. დღესაც, იდეა სლავიანთა გაერთიანებისა იმდენად აკავშირებს სლავიანთა მოდგმის სახელმწიფოებს, რამდენადაც ეს მათ თავისუფალს არსებობასაც განამტკიცებს და მაშასადამე გასაკვირველი არ უნდა იყოს, თუ ამ დიად მომენტში ბულგარეთი თითქოს განზე სდგას. სჩანს, ბულგარეთს იმდენად აფრთოვანებს პანსლავიზმი, რამდენადაც

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნოვბა

გერმანიის გენერალურ შტაბის უფროსი **მოლტკე.**

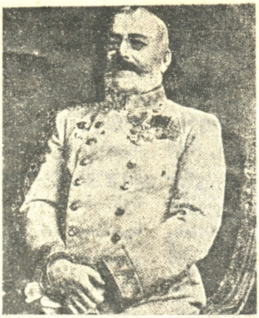

ავსტრიის ჯარების მთავარსარდალი **ჰერც-ჰერცოგი ფრიდრიხი.**

სერბიის ჯარების მთავარსარდალი **იანუშკევიჩი.**

ეს მისს არსებობას განამტკიცებს, რამდენს სარგებლობას მოუტანს მას, როგორც დამოუკიდებელს და თავისუფალს სახელმწიფოს.

ერთობ უხეშს და არა სიმპატიურს ძალას წარმოადგენს გერმანია, ერთობ თავხედურათ და უკმეხად იქცევა იგი და იწვევს სამართლიანს გულისწყრომას თითქმის მთელი ქვეყნიერებისას, მაგრამ არც პატარა ერებს დაექრახებათ, თუ ისინი სიმპატია-ანტიპატიის საზომით კი არ იხელმძღვანელებენ, არამედ თავისი პირადი ინტერესებით. ამიტომაც ბოლოს და ბოლოს, ვინც კი გაჰბედავს და გარემოება ხელს შეუწყობს, სწორედ იქითკენ გადაიხრება, საიდანაც მეტს სარგებლობას გამოელის. ამიტომაც შეარყია და შეაშფოთა თითქმის მთელი ქვეყანა ამ ომმა, რომ ყველა სასიცოცხლო ძალით მოსილი ერი იმის ძიებასა და გამორკვევაშია ვის რას მოუტანს გერმანიის გამარჯვება ან დამარცხება. გერმანიის დამარცხება მილიტარიზმისა, უხეში ძალისა და უკულტურობის დამარცხება იქნებაო, ამბობენ და რუსეთი გამოდის, როგორც ამ ორი წლის წინად, ერთა თავისუფლების დასამყარებლად და კულტურისა და განათლების დამცველად. ამ სლავიანური თვალთახედვით როდესაც შევხედავთ საქმეს, ბულგარელები გასაკიცხნი არიან, რომ თავისი თანამოძმე ერის ნდობა არა აქვსთ, მაგრამ სჩანს მათთვის თავისი სახელმწიფოს კონკრეტული სარგებლობა უფრო ახლო არის, ვიდრე იდეა პანსლავიზმისა..

ცხადია იდეა პანგერმანიზმისა შეაერთებს და შეაკავშირებს გერმანელებს მაგრამ აგრეთვე ჭკურთ **პანსლავიზმის იდეამ** შეაერთოს ერთსულ და ერთგულ რუსეთის ერთი მოდგმის ერნი, რომ ევროპაში ბატონობდეს სლავიანთა მოდგმის ხალხი და არა ტევტონები.

ს. და—ნი

ქართველ მწერალთა წერილები

ილია ჭავჭავძე

(იხ. „თ. და ც." № 22)

ამ მიწერ-მოწერის შემდეგ მე კვლავ განვაახლე თანამშრომლობა „ივერიაში". როცა პირადად შევხვდი, მაშინ ორთავენი გამოვტყდით, რომ ანტონმა შეგვიყვანა შეცდომაში. ანტონი პირადად ილიასთან ბოლოს და ბოლოს ძალიან განწყობილად იყო. როცა ილიასთან კვირაში ერთხელ ვიურუბოდით ხოლმე, ანტონი სწორედ ფიანდაზად ეშლებოდა. ილიას ეჩოთირებოდა პირში ქება, არ მოსწონდა და იტყოდა ხოლმე: პირში მაქებელი ემმაკის მოციქულიაო. იცოდა რა ფასიც ედო ამისთანა ფიანდაზობას, მაგრამ რას იზამდა. ზურგთ უკან კი ანტონი ილიასი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ასე თუ ისე მძაგებელი იყო. არ მოსწონდა მისი ნაწერები, განსაკუთრებით **ენას უწუნებდა.** გორში ხშირად მოგვსვლია ამ ნიადაგზე ცხარე კამათი ანტონთან, როგორც პირადად მე, ისე სხვებსა, მაგ. მიხეილ ყიფიანს, რომელიც გორის სასოსტატო სემინარიის ქართული ენის მასწავლებლად იყო, მათე კერესელიძეს, ნ. ლომოურს. ერთხელ ისე გაგვამწვავა მე და მიშა ყიფიანი, რომ კინაღამ მუშტი-კრივზე მივიდა საქმე. გაჯავრებულმა გადავიკითხე ანტონის პოემები, დავნიშნე ენის ყოველნაირი შეცდომები და მარჯვე დროს, როცა თვით ანტონიც იქ იყო, გავაცანი ჩვენს ვიწრო წრესა. ატყდა ერთი ორომტრიალი და მტკიცება ანტონის, რომ **ჩემი სჯობსო.** მე დარწმუნებული ვარ, რომ ანტონი ბრალეულად გრძნობდა თავსა, მაგრამ ჯიუტი კაცი იყო და რასაც იტყოდა, უნდა უსათუოდ გაეყვანა.

ილია მტკიცედ იცავდა გაზეთის ზნეობრივ სიფაქიზესა, ამიტომ თითქმის ყოველთვის რედაქციის წევრებთან ერთად კითხულობდა,—როგორც ზემოთაც აღვნიშნე,—გაზეთის მასალას, რომ რაიმე უზნეო არა შეჰპარვიყო რა. იგი სიკვდილამდე მტკიცედ ადგა თავის ეროვნულ პროგრამას, თავის სიმბოლო ჭეშმარიტებისას—ქართველ ეროვნების საერთო აღორძინებას, ეკონომიურად გაძლიერება-გამტკიცებას. მას მოასწრო ახალმა მიმართულებამ, რომელმაც მას ბრძოლა გამოუცხადა, „მესამე დასელებმა" ზურგი აქციეს ილიას ეროვნულ პროგრამას, დასელნი ეროვნულ აღორძინებას ჰხედავდნენ მხოლოდ მუშა ხალხის ძალთა აღორძინებაში. გამოცხადდა კლასთა შორის ბრძოლა, რომლის წინააღმდეგი იყო ილიას პროგრამმა. იქამდე მივიდა დასელთა უკმაყოფილება ილიასადმი, რომ მას დაუწყეს დევნა და ბრძოლა არა როგორც მათ პოლიტიკურ მოქიშპეს, არამედ როგორც პოეტ-ბელეტრისტსაც, სცდილობდნენ ხალხისათვის შეეძულებინათ იგი, 1900 წ. მისი თხზულებანი, როგორც მახსოვს, ნაძალადევში საჯაროდ დასწვეს. 1901 თუ 1902-ში ავჭალის აუდიტორიაში ერთს საღამოს მუშა ხალხისათვის ბუნდოვანი სურათები უნდა გვეჩვენებინა ილიას პოემიდან „მეფე დიმიტრი თავდადებული". მე მაშინ მარიამ დემურიასთან ერთად ვმუშაობდი ავჭალის სახალხო აუდიტორიაში. აი გამოვფინეთ ილიას დიდი სურათი, დავამზადეთ ყოველივე მასალა სურათების საჩვენებლად, ლექტორად მოწვეული გვყავდა ცნობილი ბელეტრისტი ნიკო ლომოური, ტკბილად მოლაპარაკე, ენაწყლიანი, მეტყველი მობაასე. აიხადა თუ არა ფარდა და გამოჩნდა ილიას სურათი და მის გვერდით ნიკო ლომოური, ხალხმა იზრიალა დარბაზში: „არ გვინდა, არ გვინდა! ჩამოიღეთ ილიას სურათიო!!". რამდენჯერაც სცადა ლომოურმა ლაპარაკის დაწყება, იმდენჯერ გააჩუმეს. ბოლოს-ბოლოს მარიამ დემურიას მეცადინეობით, როგორც იყო დავამშვიდეთ ხალხი. დაიწყო ნიკო ლომოურმა სურათების განმარტება, მშვენივრად ენა-მჭევრად გადასცა მსმენელებს შინაარსი პოემისა, ნელ-ნელა მოინადირა ტკბილის ქართულით მსმენელთა გული-გონება და ბოლოს ინციდენტი „ვაშას" ძახილით დაბოლოვდა. ჭეშმარიტად, მართლა უთქვამს რუსთველსა: „გველსა ხვრელით ამოიყვანს, ენა ტკბილად მოუბარიო", გაგესლიანებული გული ხალხისა დაამუშა და დააზავა ნიკო ლომოურის ტკბილმა ლაპარაკმა...

ილიას ერთი დიდი ნაკლი ჰქონდა: იგი კაბინეტის კაცი იყო, გასვლა სოფლად და ქალაქად ხალხში არ უყვარდა, არ გადიოდა, რომ ხალხს დაახლოვებიყო ისე, როგორც აკაკი გადიოდა და უახლოვდებოდა, ეცნობოდა ხალხსა.

ილიას თბილისის საზოგადოება იცნობდა, იცნობდა მას ინტელიგენცია ქალაქისა და თავად-აზნაურობა, რომელიც იკრიბებოდა ბანკის კრებებზე და სათავად-აზნაურო ყრილობებზე. თვით ხალხი კი, მასსა, მას არ იცნობდა, სოფლის ხალხს მისთვის აგრე-რიგად თვალი არ დაუკრავს. თუ ხედავდნენ მას მარტო საგურამოში და ხანდისხან წინამძღვრიანთ კარში, თავის საგაზდილო კახეთისაც იშვიათი სტუმარი იყო. დიდებული კაცების გასვლა-გამოსვლას კი ხალხში დიდი მნიშვნელობა აქვს; რასაც ისინი წერით აკეთებენ, ერთი იმდენს, თუ არ მეტსა, ხალხში გასვლით. რომელი კუთხე-კუნჭულია საქართველოში, რომ აკაკი არ ყოფილიყოს, ყველგან მადლიანი სიტყვა უთქვამს, სცენიდან ლექსი და ხალხის გული გაუთბია.

მაგრამ როცა ბანკის კრებები გამწვავდა, ჩამოვარდა შეურიგებელი ბრძოლა ილიასა და ვანო მაჩაბლის შორის, მხოლოდ მაშინ გავიდა ილია დაბა-სოფლად და გაეცნო თავად-აზნაურთა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ოჯახებსა. ამ მოგზაურობის შემდეგ უფრო და უფრო გამწვავდა ილიასა და ვანოს შორის ურთიერთისადმი შური და მტრობა. როგორც ილია, ისე ვანო დამნაშავენი არიან ქართველ ხალხის წინაშე ამ გამწვავებისათვის. ორთავე ძლიერნი, ორთავენი ერთად დედა-ბოძნი იყვნენ როგორც ბანკისათვის, ისე სხვა ქართული საქმეებისათვის, ერთმანეთს არა დაუთმეს რა და გამეორდა ის ამბავი, რომელსაც დავით გურამიშვილი აგვიწერს:

„იფქლი ღვრძლად გადაიქცა,
ზედ მობრუნდა ცეცხლის კვერი...
მერე შინათ აიშალნენ,
ძმამ მოუღვა ძმასა ყისტი,
და თავის თავს ხმალი იცეს,
გულთა მოიხვედრეს ხიშტი«...

რომ ეს ბრძოლა არ გაჩაღებულიყო, ილია არ გავიდოდა სოფლად, მაგრამ, უნდა კაცმა მართალი სთქვას, **ილიას სოფლად და ქალაქად გასვლა არ იყო აკაკისებური.**

აი რას მწერდნენ ქ. გორიდან ამ ილიას გასვლაზე ქართლად (წერილი ირ. რამიშვილისა ჩემთან ოკდომბრის 26 დამ 1893 წ.)

„დღეს ჩამოვედი სალოლაშნიდამ და წვერიდამ, კვირას აქეთ აქა ვართ. წარმოიდგინე ჩემი ამ ხანებში სხვადასხვა ადგილზე ქეიფი, მაგ. ახალ-გორში, ქვიშხეთში, სალოლაშენში და წვერში. ვისთანაო? იკითხამ. ილია ჭავჭავაძესთან, ლევან ჯანდიერთან, ალექსანდრე ჩოლოყაშვილთან, დავით მიქელაძესთან, ძმათა ყიფშიძეებთან და სხვათა მრავალთათანა „პატრიარხი“ დადის, ჩვენც დიაკვნებივით დავსდევთ. ბარემ აღარ მინდა მათთან წასვლა-მისვლა, რადგან გრძელი სტუმრობა სცოდნიათ, მაგრამ არ მეშვებიან. ამ შაბათ-კვირეს „ციციაანთში მივდივართ, გიორგი პოსრედნიკთან“.

აი ამ წერილის ნაწყვეტიდან ცხადად სჩანს, რომ ილია თავის კამპანიით აგიტაციურის მიზნით დაიარებოდა ქართლში ვანო მაჩაბლის წინაამდეგ. სწორედ მოგახსენოთ, როგორც მე, ისე ბევრ სხვებსაც, არ გვიამა დიდებული პოეტის და მამულიშვილის ამგვარი მოგზაურობა, რომელსაც არავითარიმე კულტურული მნიშვნელობა არ ჰქონდა ქართლისათვის. ამისგამო მე მკვახე წერილი ვუძღვენ ბ ირაკლი რამიშვილსა და გადავკარ, ახლა შენ დიდი კაცი ხარ, დიდებულებთან დაიარები საგიტაციოთ მეთქი. რასაკვირველია, მე სადილებისა და დახვედრის წინააღმდეგი არ ვიყავ, მაგრამ აზრი მოგზაურობისა მოსაწონი, სიმპატიური არ იყო. როგორც მოსალოდნელი იყო, ირაკლი რამიშვილი ცოტა შეფხუკუნდა და სხვანაირად შეხედა ჩემს წერილს, ვითომ მე მწყინდა, რომ ილიას სადილებით ხვდებოდნენ. აბა რა სათქმელია, მაშ სიმშილით ხომ არ დახოცავდნენ იმოდენა ამალას?

ირ. რამიშვილის წერილსა და ქართლში ილიას მოგზაურობის ამბავს შემდეგ წერილში მოვიყვან.

[illegible]

დედინაცვალი

(იხ. „თ. და ც.“ № 19—22)

მესამე მოქმედება

იგივე დეკორაცია. ფარდის ახდისას სცენა ცალიერია.

I

მალხაზ უნგიაძე (შემოდის ჭიშკრიდან გაჯავრებული სახით) და **დედინაცვალი** (იმავედროს გამოდის სახლიდან ხელ-საქმით)

მალხაზ. შინ არის?

დედ. არა.

მალ. ჩქარა მოვა თუ იცი?

დედ. არ ვიცი. რა მოგსვლია? რაღაც აღელვებული მეჩვენები.

მალ. აღელვებული კი არა, . დანა რო დამკრა, სისხლი არ წამოვა.

დედ. რა იყო, რა ამბავია?

მალ იცი, გამომდგარა ეს დედა-გაგლეჯილი და, თურმე, საჯაროდ მლანძღავს: არ მომწონს მე მალხაზისთანა უსაქმოდ მოხეტიალე კაცებიო და ათასი სხვა რამ. ქოფაკი ძაღლი! ხომ არ უნდა გავპენტო, ა?

დედ. ჰოო, მეც რა მეგონა! დამშვიდდი, ნუ ცხარობ. კაი ვაჟ-კაცი ხარ, მაგრამ იმასთან ანგარიშის გასწორება არც ისე ადვილია, შენ რო ჰფიქრობ.

მალ. ესეც ახალი ამბავი. დავიჯერო ასე მალე შეგაშინა?

დედ. დინჯად, მალხაზ! შენც კარგად იცი, რომ ჩემი შემშინებელი ქვეყანაზე ჯერ კაცი არ დაბადებულა და მიკვირს, ასე უბრალოდ რაზე იხარჯები. ამ უთავ-ბოლო შფოთის ნაცვლად უმჯობესია შენს სალომეს მოუსმინო. მალხაზ! უკვე დადგა ჩვენი დრო.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მალ. როგორ, გაუგია რამე თუ?

დედ. ისეა ამრეზილი, რომ რაღაც უნდა სწიწკნიდეს უთუოდ. პირში თქმას ვერ მიბედავს, მაგრამ ისე კი აშკარაა, შენი აქ მოსვლა არ იამება. გუშინ გადაჭრით გამომიცხადა, რომ უარი ვსთქვა ჩემ წილ მამულზე და ყველაფერი ობოლს დავუმტკიცო.

მალ. ბიჭოს! ეს კი ხუმრობა აღარ არის. ნეტა ვიცოდე, რის იმედით ფახა-ფუხობს ასე? დავიჯერო კიდევ უჭყავა რამე ჯიბეში?

დედ. გინდა აწაპნო განა?

მალ. მაშ არა და შუბლში ვაკოცებ აი!

დედ. სიცილის დრო არაა, მალხაზ. ისეა საქმე, რომ დაყოვნება არ გამოდგება თუ რადმე გიღირს ჩემი პიჯნურობა, უნდა კიდეც გასწირო თავი ჩემთვის.

მალ რა გინდა?

დედ. ხვალ ტყეში მიდის საფიცრე ხის მოსაჭრელად.

მალ. მერე რა რო მიდის?

დედ. (მკაცრად) განა ვერ მიხვდი, რაც უნდა მეთქვა?

მალ. კარგია ერთი მამა გიცხონდა, გარკვევითა სთქვი.

დედ. დაედევნები და, როცა იპოვო მოხერხებული დრო, ჩააძაღლე. მერე იქვე გაუთხარე სამარე ისე კი, რომ იმისი კვალი სრულიად გაჰქრეს.

მალ. კარგი, მაგრამ რო გაუწყრეს ეშმაკი და, პირიქით, მე მომკლას?

დედ. ეს არ მოხდება. შენ უნდა გაიმარჯვო უსიკვდილოდ. ამას მე გიბრძანებ. სად შენი ცეცხლი და სად მისი? თუ მარტო შენმას ვერა ჰბედავ, გაიყოლე დათიკო მინდაძე.

მალ. არა, მაგ საქმეს ვერავის გავანდობ. ეს უნდა მოხდეს უმოწმოდ.

დედ. როგორც გენებოს, ხოლო კი მოჰკალი, თორემ იცოდე ეს კაცი, ადრე იქნება თუ გვიან, ბოლოს მოგვიღებს.

მალ. მეც ასე მგონია, თუმცა ჯერჯერობით ნაადრევი კია მაგაზე ფიქრი. ჯერ ვეცადოთ როგორმე სხვა გზით მოუაროთ საქმეს. გიორგისავით დავბნიდოთ, დავიმორჩილოთ, მერე კი შიში არაფრისაა. ან თავს მოიკლავს, ან გაიქცევა.

დედ. შემომფიცე, ჩემო საყვარელო, რომ იმას, რაც გითხარ, აასრულებ.

მალ. ავასრულებ.

დედ. (აკოცებს ვნებით ტუჩებში) აი ეხლა კი ისევ ჩემი საყვარელი, ჩემი ქოჩორა მალხაზი ხარ

მალ. ერთიც ვნახოთ ის გადარჩა, მაშინ?

დედ. ღმერთმა ნუ ქნას. იმისი გადარჩენა – ჩემი სიკვდილი იქნება.

მალ. (პაპიროზს გააბოლებს)

დედ მართლა, იმ ბიჭისა არა ისმის რა?

მალ. არაფერი. კაცმა არ იცის რა მოუვიდა. ვაი თუ რამენაირად გული იბრუნა და გაგვცა?

დედ არა მგონია. ალბათ დაიღუპა. თუ დევნილებს შეეფეთა – უთუოდ მოჰკლავდნენ. ხომ იცი რა ფიცხი გულისა იყო.

მალ. არც არა იმ დედაბრისა ისმის რა.

დედ. როგორც მახსოვს იმ ბიჭს ნასაკირალის ტყეში უნდა მოეხდინა ის საქმე, არა?.

მალ. ჰო. ბებერ მუხასთან უნდა დასცემოდა და ფრიალო კლდიდან უფსკრულში გადაეგდო ორივე.

დედ. ვინ იცის... იქნებ როგორმე ფეხი წაუცდა და ისიც თან გადაიტანეს!..

მალ. არ ვიცი. ასეა თუ ისე, ეს საქმე ცოტა არ იყოს, მაფიქრებს. ჰკუა წავაგეთ, სალომე, რომ ის გომბიო შენს გათხოვებამდე არ წავახრჩეთ. იმ ღამეს, რომ ხელი არ შეგეშალა, ეხლა მოსვენებით ვიქნებოდით ყველანი. შენ გეგონა ისედაც ჩამოადნობდი, მაგრამ ანგარიში შეგეშალა.

დედ. ბარემ ეხლა მეცა ვნანობ.

მალ როგორ გიწერია ანდერძის წიგნში?

დედ. თუ გოგო მოკვდა, იმისი წილიც ჩემზე გადმოდის.

მალ. (შემთხვევით ხეივნისაკენ მიიხედავს და შენიშნავს ლამაზ მრგვალ მაგიდას) ოჰო! (მივა ახლოს და სინჯავს) შეხე რა ლამაზი მაგიდა გაუკეთებია!

დედ. იცი, ეს მაგიდა გაფშეკილ ევნატიას უნდა უფეშქაშოს.

მალ. მართლა? რაღაც ძალიან დაუძმობილდა.

დედ. დამაცადოს მე იმათ დავაძმობილებ. ის-ღა მაკლია, რომ სახლშიც მომაყენოს მოსისხლე მტერი.

მალ. თუ თავის ნებაზე მიუშვებ, ეს ასეც იქნება.

II

იგინივე და **ეთერა.**

ეთერა. (შივა დედინაცვალთან და ჩუმად რაღაცას ეუბნება)

დედ. ა? ნუ ჩიფჩიფებ, ხმა მაღლა მითხარი!

ეთერა. ჩვენებიანთ ივანეს ამაღამ ნათლობა აქვს და მინდა წავიდე

დედ. ნეტა რა გემართება. ამ ბოლო დროს რაღაც ხუნტრუცობ. ხომ არა თხოვდები?

ეთერა. იჰ, ვთხოვდები კი არა.

დედ. კარგი, წადი, ხოლო თუ დილაადრიან არ მოსულხარ, იცოდე აქა აღარ შემოგიშვებ.

ეთერა. მოვალ, მა სა ჯანაბაში ვიქნები.

დედ. მოიცა, ეთერა!

ეთერა. (შედგება)

დედ. მომიახლოვდი!

ეთერა. (მიუახლოვდება)

დედ. ჩემი კაცი ამ დილით თითქოს მალხაზზე გეკითხებოდა რაღაცას.

ეთერა. ოი, გეთაყვანე, ნუღა მომაგონებ მაინც.

დედ. რაო?

ეთერა. განა მარტო ამ დილით? მუდამ შინ დაბრუნებისას პირდაპირ ჩემკენ მორბის და ისეთი სახით შემომხედავს, რომ შიშისაგან ტანში ჟრუანტელი მივლის ხოლმე. „ეთერა, სული ნუ წაგიწყდება, სიმართლე მითხარიო, დღეს მალხაზი იყო თუ არაო“.

დედ. კიდევ?

ეთერა. როგორი ერთობა ჰქონდათ ჩემს ცოლს და იმის პირველ ქმარსაო, ან იმ კაცმა თავი რათ მოიკლაო“.

დედ შენ რა უთხარი?

ეთერა. განა არ იცი რას ვეტყოდი?

მალ (მიუახლოვდება ეთერას) გამიგონე ეთერა! ამ სოფელში ჩვენი საიდუმლო შენზე კარგად არვინ იცის და თუ იმასთან საიმისო რამ წამოგცდენია, გაჩენის დღეს გაწყევლინებ იცოდე. შენ ხომ იცი მე ვინცა ვარ. დედი ჩემის მზესა ვფიცავ, რომ მოგსპობ და იმ შენ ნათესავებსაც ძირ-ბუდიანად გადავბუგავ.

ეთერა. ვუი, ვუი, ვუი! უწინამც დღე გამქრობია...

დედ. დაიხსომე, რაც გითხრეს. ეხლა კი წადი და დილამდე იქეიფე.

მალ. მაცა! (ამოიღებს საფულეს და ერთ მანეთიანს აძლევს) აჰა, გამომართვი! დუქანში გაიარე და თქვენებიანთ ბაღლებს რამე უყიდე.

ეთერა. (გამოართმევს) მადლობელი ვარ. (მიდის და მიეფარება)

III

იგინივე და **ხალამპრე** (შემოდის ჭიშკრიდან. ცალი ჩოხის კალთა მხარზე აქვს გადაგდებული ხელში პატარა ხერხი უჭირავს. შევა სადურგლეში. ისევ მალე გამოვა უხერხოდ და მივა იმათთან)

ხალ. (მალხაზს ცივად) გამარჯობა!

მალ. გაგიმარჯოს. (ხელს ჩამოართმევენ ერთმანეთს)

ხალ. (დაჯდება და ოფლს იწმენდს)

დედ. იცი, შენი მაგიდა ძალიან მოეწონა მალხაზს.

მალ. ჩინებულია, ჩინებული.

ხალ. კაი კაცს საჩუქარიც ჩინებული უნდა! (მალხაზს) ეს მაგიდა ამ თქვენი სკოლის მასწავლებელს მინდა ვუფეშქაშო. რას იტყვი?

მალ. (მხრებს აიწევს) რა მეთქმის. კაცია და გუნება.

დედ. მალხაზს რომ ეთხოვნა, დავიჯერო, უარს ეტყოდი?

ხალ. უთუოდ.

დედ. რათა, რათა?

ხალ. მიტომ, რომ საჩუქარს დამსახურება უნდა.

დედ მე რომ დაგიშალო?

ხალ. რა უნდა დამიშალო?

დედ. აკი გითხარი, ის კაცი ჩემი მოსისხლე მტერია და პირისავითა მძულს მეთქი.

ხალ. იცი რა, ჩემო სალომე, როცა ეგ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნატესთანა კაცები გმტრობენ, აშკარაა შენი საქმე კარგად ვერა ყოფილა.

დედ. ხალამჰრე, თუ შენ ამ მაგიდის მართლა იმას აჩუქებ, იცოდე მე შენი ცოლი აღარ ვიქნები.

ხალ. მაინცა და მაინც გინდა ამაღელვო და არ ვიცი კი ისეთი რა დაგიშავე? ის კაცი მე ისე შემიყვარდა, რომ უსათუოდ მინდა რითიმე ვაამო. მიკვირს, ღმერთმანი, ან თქვენ რათ უნდა გძულდეთ ისეთი ღირსეული ადამიანი? კაცი მასწავლებელია და ხალხში სინათლის შემტანი. პირიქით ყველანი ხელს უნდა ვუწყობდეთ ამისთანა სასარგებლო კაცებს. აი დღეს ან ხვალ აქეთკენ ჩამოივლის ორივე ცოლ-ქმარი. მე მინდა მოულოდნელად გადაველობო წინ, პატარა საუზმეზე შემოვიპატიჟო და შეგარიგოთ იმედია, არ შემარცხვენ და იმის აქ შემოსვლას არ ჩამამწარებ.

დედ. ვნახოთ, ვნახოთ.

ხალ. სალომე მეთქი! ისინი მოვლენ და თუ შენს სახეზე უსიამოვნების თუნდ ერთი ნაოჭი დავინახე, იცოდე ცუდად წავა საქმე.

მალ. (ადელვებული) აჩირებულია მე და ჩემმა ღმერთმა. თუ კი დიასახლისს არა სურს!...

ხალ. მაშინ მამასახლისი ასურვებინებს და საქმეც ამით გათავდება.

მალ. ჰოო?

ხალ სწორედ. იცი რა მალხაზ! ეს მესამეჯერ ერევი ჩემს ოჯახურ საქმეში და არ ვიცი, ღმერთმანი, რა ვიფიქრო. (ჩიბუხს მოუკიდებს) ჰმ! არა მსურს რომელიიღ! ერთი მითხარით, თუ ხათრი გაქვთ, რა ფასი აქვს უხალხოდ, უმეზობლოდ ცხოვრებას, რა ფასი აქვს მეთქი, გეკითხებით?

დედ. ეხლა კი ვიცი საიდანაც უბერავს ქარი. შემოგიჩინეს განა მეჭორეთა ბროვა? ადრე დაუწყვიათ. იარე იმათთან, ხშირად იარე. მე ეს ვიცოდი და თუ გახსოვს, იმ თავითვე გაფრთხილებდი მაგრად ყოფილიყავი. იმათ ეს ოჯახი კაი ხანია ნიშანში აქვთ ამოღებული. რაკი იმათებრ დანგრეულ ქოხმახებში არა ვცხოვრობ და ტანთ მწვირიანი კაბა არ მაცვია, ცუდი ქალი ვარ. ნუ დაივიწყებ, რომ გიორგისაც მაგათ მოაკვლევინეს თავი.

ხალ. რათ მოიკლა გიორგიმ თავი?

დედ. მე რა ვიცი რათ მოიკლა? სულელი იყო და იმიტომ. რა გინდა ჩემგან? რას ჩამცივებიხარ? შენ გინდა შენს ნებაზე ვიცუნცრუკო, მაგრამ ტყუილი იმედებია. თუ წყნარად იქნები — ხომ კარგი, როგორც იქნება, შევურიგდები ბედს, თუ არა და — ჰაიდა! ღმერთმა როგორიც გამაჩინა, იგეთი ვარ. ეხლა ვერავისთვის გამოვიცვლები.

ხალ. ეხლა მეუბნები მაგას? ერთხელ გითხარი და ეხლაც გეუბნები, რომ შენს იქით გზა არა მაქვს. შენით ავშენდი და თუ დავიქცევი შენით დავიქცევი.

დედ. (შედის სახლში გაჯავრებული და კარებს მიაჯახუნებს)

ხალ. ემანდ წყნარად, თორემ, მე ვიცი შენი! (ჩიბუხი)

დედ. (სახლში სანთელს ანთებს)

მალ. (აღელვებული ერთს გაივლ-გამოივლის, უეცრივ გაჩერდება ხალამჰრეს წინ თვალების ბრიალით) მოყვარევ! უნდა მოგელაპარაკო.

ხალ. ბძანე!

მალ. გუშინ სოფელში ცუდათ გიხსენებივარ, ისიც ჩემიანების თანა-დასწრებით, თუ ეს მართალია...

ხალ. რას მიზამდი?

მალ. ეს რა პასუხია?

ხალ. თუ ცუდად გახსენე, მე შენ გითხრა, ტყუილი მითქვამს.

მალ. მოყვარევ, თუ ხუმრობ, დროზე მითხარი, თორემ გავთავდი კაცი.

ხალ. ძმობილო! ასე, რომ იქაჩები, გაქვს კი ძალ-ღონე გამოზომილი? ცხოვრებაში შენისთანა ყმაწვილებთანაც მქონია საქმე. თუ მაინც არ დაგიშლია, მოდი რაღა!

მალ. არა, ისე ხარ ატეხილი, რომ უმჯობესია მოგშორდე,

ხალ. თუ სიმართლის მოსმენა ასე გიძნელდება, რა თქმა უნდა, წასვლა სჯობიან. მაგრამ იცი რა, მალხაზ. რაც მართალია — მართალია. შენი ყოფა-ქცევა მართლაც არ მომწონს. ჩემი აზრით, უსაქმო კაცი ან უნდა ქურდობდეს, ან არშიყობდეს, ან სხვა რამ ავკაცობას ჩადიოდეს... გულზე ხელი დაიდე და სთქვი, რა გამიკეთე აი თუნდა დღეს? რა თქმა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

უნდა — არაფერი. ეს კი, ჩემი აზრით, დიდი სირცხვილი და თავის მოჭრაა. კაი შეხედულობის ბიჭი ხარ და ღმერთია მოწამე არ მინდა ცუდი რამ მესმოდეს შენზე საცა კი გავდგი ფეხი, ყველგან გაძაგებენ, მაგრამ რა ჩემი საქმეა. საკუთარ ცხოვრებაში როგორიც გინდა იყავ, — ღმერთი და ხალხი იყოს შენი მსაჯული, — ხოლო მე კი ჩამომეხსენი. ჩემთვის საკეთილოს შენის მოყვრობით არასა ვხედავ და სანამ უფრო დიდი მარცხი არ მომხდარა, გავშორდეთ ერთმანეთს. (თვალებში შეაშტერდება) ეარშიყები განა ჩემს ცოლს! (ხითხითებს) რა დაგიშლის. მე შენ გითხრა, სილამაზე და ეშხი გაკლია? (ხითხათებს) მაგრამ როდემდის, მალხაზ, ეს ფანდები, როდემდის?

მალ. მოყვარევ! დაფიქრდი მაინც რასაც ამბობ.

ხალ. მოითმინე, მოითმინე, შენ გენაცვალე. სხვისი ოჯახის გაპარტახება შენთვის შეიძლება უბრალო დროს გატარება იყოს, მე კი საკუთარი კერის გაჩენას ოც და ათი წელიწადი ველოდებოდი და ვინც იმას დამინგრევს, არც მე დავაყრი ხეირს. შეიბრალე ჩემი ჰალარა და ამ სიბერის ხანს ცოდვას ნუ ამკიდებ. მე ჩემი მითქვამს და ეხლა შენ იცი და შენმა კაცობამ.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

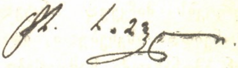

მომღერალ გუნდთა მოგზაურობა ქართლში

ქართლში ივლისში მოგზაურობდა ორი ქართულ მომღერალთა გუნდი: ერთი დასავლეთ საქართველოსი, 25 კაცით ბ. ძ. ლოლუას ლოტბარობით, და მეორე აღმოსავლეთ საქართველოსი 30 კაცით, ბ. მიხეილ კავსაძის ლოტბარობით. 17 და 18 ივლისს ქ. ხაშურსაც ეწვივნენ ხსენებული გუნდნი და ჯაფარაშვილის სათეატრო შენობაში ორი კონცერტი დადგეს, რომელსაც ბევრი ხალხი დაესწრო.

კარგა ხანია, რაც ჩვენს დაბას და, საზოგადოდ, ზემო ქართლს, თუ რომ მხედველობაში არ მივიღებთ ქ. გორს, არა სწვევიან ასეთი დახელოვნებული მომღერალთა სახალხო გუნდნი და აი ეს შემთხვევა იშვიათ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს ქართლის მიყრუებულ ცხოვრებაში და, არა მგონია, ისეთის აღტაცებით შეჰგებებოდეს სადმე საზოგადოება ხსენებულ მომღერალთ, როგორც აქ.

ბ. ძ. ლოლუას გუნდი, რომელსაც დასავლეთი საქართველო მოვლილია და შესაფერი ყურადღებაც დაუმსახურებია იქ, შესდგება დახელოვნებულ — ახალგაზრდა მომღერალთაგან; პროგრამაში შედის უმეტესად გურულ-მეგრულ-აფხაზური ხალხური სიმღერები, რაც სასურველ და სასიამოვნო შთაბეჭდილებას სტოვებს მსმენელზე და იმდენად გიტაცებთ მომღერალთა მკვირცხლი მდაბიო და სადად გადმოცემული ხმები, რომ ესთეტიურ სიამოვნებას მოკლებულს პროვინციელს პირდაპირ გაფრთოვანებთ, დიდხანს არ გინდათ ყური მოაშოროთ და გსურთ დიდხანს, მეტად დიდხანს დასტკბეთ ამ სადა კონცერტის შინაარსით. თვით ლოტბარიც ბ. ლოლუა და მთელი გუნდი მეტად სასიამოვნო შთაბეჭდილებას სტოვებს მაყურებელზე და, როგორც სჩანს, ბ. ლოლუას სიყვარულიც უნდა ჰქონდეს დამსახურებული მთელი მომღერლებისა.

ბ. მიხეილ კავსაძის კონცერტი შესდგა 18 ივლისს და თუმცა ზოგიერთებს ეგონათ, ამ მეორე კონცერტს ხალხი არ დაესწრებაო, მაგრამ მოსტყუვდნენ და, ლოლუას კონცერტის შედარებით, კავსაძისას ორჯერ მეტი საზოგადოება დაესწრო: სათეატრო დარბაზში ხალხის ტევა აღარ იყო და ყველა მოუთმენლად მოელოდა ფარდის ახდას და აღმოსავლეთ საქართველოს მომღერალ გუნდის სიმღერების მოსმენას. საზოგადოების მოლოდინიც გამართლდა: ბ. კავსაძემ მშვენივრად და დაკვირვებით შეასრულა პროგრამა, რომელშიც შედიოდა ქართლ-კახური სიმღერები და რამდენიმე თვით ბ. კავსაძის მიერ გადაკეთებული იმერული სიმღერები.

ეს ორი გუნდი, თითქმის ერთსა და იმავე დროს ეწვია ქართლს; და ასრე გეგონებოდათ ურთი-ერთს ეჯიბრებიანო, რადგან ზოგიერთა მაყურებელიც სწორედ ასრე ჰფიქრობდა, იმ მი-

ზნით მიდიოდა კონცერტებზე, რომ ერთმანეთისთვის შეედარებინა ორი-მეზობელი კუთხის მომღერალნი და თავისი დასკვნა გამოეტანა. მსმენელისთვის რომ გეკითხათ: რომელი მათგანი სჯობდაო, გადაჭრილ პასუხს ვერ მიიღებდით, რადგან ორივემ ერთი-ერთმანეთზე უკეთესი შთაბეჭდილება მოახდინა საზოგადოებაზე. ამ ორმა კონცერტმა ჩვენ საზოგადოებას შეძლება მისცა: ორი სხვა და სხვა შინაარსის და კუთხის ჰანგები მოესმინა და სახლში უადრესად ნასიამოვნები დაბრუნებულიყო. რა თქმა უნდა, ოპერას და გამოჩენილ მომღერალთა კონცერტებს მიჩვეულ ინტელიგენციას-კი არ მოეწონებოდა ხსენებული, მდაბიო ხალხის გულიდან ამონახეთქი სიმღერები, მაგრამ სამაგიეროდ თვით ამ სიმღერების შემქმნელს—მდაბიო ხალხს ძლიერ მოეწონ ბ. ლოლუა—კავსაძის კონცერტები და მხოლოდ ეს მდაბიო ხალხია შემფასებელიც და მსმენელიც.

დიდი მადლობის ღირსნი არიან როგორც ბ. ბ. ძ. ლოლუა და მ. კავსაძე, აგრეთვე მთელი მომღერალთა გუნდნი, რომელთაც არ დაუზოგნიათ შრომა და მთელ საქართველოში მოგზაურობა განუზრახავთ. ორივე პატივცემულ ლოტბართა მიზანს შეადგენს გააცნოს საქართველოს დაბა-სოფლების მცხოვრებნი ადმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს ხალხურ სიმღერებს, რაც მეტად მოსაწონია და სასარგებლოც.

ნიკო გურული

წვრილი ამბები

საქართველოში

✦ **ქუთაისის თეატრის** სცენა გადააკეთეს, დეკორაციებს ნოვაკი ხატავს.

✦ **ვლ. ალ.-მესხიშვილი** ქუთაისში მიიწვიეს.

✦ **ქუთაისის დასი** მუშაობას შეუდგება 20 აგვისტოდან. პირველი წარმოდგენა განზრახულია 6 ენკენისთვისთვის.

✦ **ქართულ თეატრთან** დაარსებულ სტუდიაში უკვე ეწერებიან მსურველნი.

✦ **ვალ. შალიკაშვილი** ქუთაისს დაბრუნდა და ზამთრის სეზონის თადარიგს შეუდგა.

✦ **ვანო ბარველი**, ჭიათურის დასის რეჟისორი, უკვე ჩავიდა ჭიათურას და თავის თანამდებობის აღსრულებას შეუდგა. განზრახულია სასცენო დარბაზის შეკეთება.

✦ **სიღნაღის კლუბში მოძრავი დასი** ნ. გვარამის რეჟისორობით და ი. ქივიძის გამგეობით ყოველ-კვირა ჰმართავს წარმოდგენებსა და სალიტერატურო საღამოებს. დასში მონაწილეობენ: ქ-ნი ა. კავთელი, ვ. მარგველაშვილი; ბ-ნი: ვ. ალუღვიშვილი, ნ. გვარაძე, ი. დარუაშვილი, ი. თარალაშვილი, გ. იორდანიშვილი, ი. მოსაშვილი, რ. ნასიძე, ი. ქივიძე, ნ. ჩაგუნავა, გ. ხატისკაცი და სხ.

✦ **დაბა ცხინვალში ახლად შემდგარმა დასმა** 26 მკათათვეს გამართა წარმოდგენა, მაგრამ დამსწრეთ ვერაფერი გაიგეს წარმოდგენისა, რადგან არც პროგრამები ჰქონდათ, არც აფიშები, არც მომზადებულიყვნენ (ხერხეულიძისა და ერთი სხვის გარდა) და წარმოდგენის მსვლელობას ხელს უშლიდა კლუბოსანთა შექცევა (სცენა კლუბშია) და ახალგაზდობის ქვითინ-ხივილი. (დამსწრე).

რუსეთში

✦ **ომიანობის გამო** თითქმის ყველა თეატრიდან გაიწვიეს მსახიობნი, მომღერალნი ანუ თეატრის გამგე-მეთაურნი, რის გამოც ბევრ ადგილს შეკრული პირობანი ირღვევა.

✦ **ჭიდაობის დროს** სარატოვს ნიკიტინის ცირკში ერთმა მოჭიდავემ ვახტუროვმა (უგულოდ ჭიდაობდა) ჭიდაობას უცებ თავი გაანება და კულისებში მიიმალა.

— რად გავიდა ვახტუროვი?... გამოიყვანეთ... დაიწყეს ყვირილი ვახტუროვი გამოვიდა:

— მე სათადარიგო ჯარის კაცი ვარ,—გადასძახა ხალხს ვახტუროვმა: ახლა მე თავში ჭიდაობა კი არ მიტრიალებს, არამედ ომი. გარდა ამისა, ჩემი მოპირდაპირე ავსტრიელია და... ჩემის თავის იმედი არა მაქვს: რა ვიცი რა მომიხდეს.

სთქვა, მიბრუნდა და აცრემლდა.

მაყურებელთა შორისაც ბევრს მოადგა თვალზე ცრემლი.

✦ **საბალეტო ხელოვნების** სკოლას ხსნიან 1 ენკენისთვიდან პეტერბურგში. სკოლის მიზანია, საბალეტო მსახიობთა გარდა, მოამზადოს მცოდნე მასწავლებელნი და ბალეტმეისტერები კერძო სცენებისა და სასწავლებელთათვის. დიდი ყურადღება ექნება მიქცეული სტილის, რიტმიკის, ქორეოგრაფიის, კომპოზიციის, ცეკვისა და სხ. ისტორიას.

უცხოეთში

✦ **სერბიელთა ეროვნული თეატრი** ბელგრადში ავსტრიელებმა ყუმბარებით დაანგრიეს.

რედაქტორ-გამომცემელი **ანნა იმედაშვილისა**